

112 ANICII MANLII SEVERINI BOETII

An tu in hanc¹⁶ vitæ^a scenam nunc primùm subitus , hospesque venisti? ullám-ne humanis rebus inesse constantiam reris, cùm ipsum sœpe hominem^b velox hora dissolvat? Nam eti rata est fortuitis manendi fides, ultimus tamen vitæ dies mors quædam fortunæ est etiam^c manentis. Quid igitur referre putas? Tú-ne illam moriendo deseras, an te illa fugiendo?

INTERPRETATIO.

a theatrum. b brevissimum tempus. | c constantis.

NOTÆ.

dente, nec graviter quidem, sed perstringendo leviter, quin si quid intotabile videatur, illud citius evanescet: quare si numerum modumque latorum tripliumve consideres, adhuc te felicem negare non possis.

16. Vita scenam.] Scena Græcis σκηναί umbraculum, primùm fuit camera ex arborum in se cubantium ramis ac frondibus sive naturâ sive arte composita, in quâ verno præsertim tempore à pastori bus carmina diversis sonis cantabantur: unde Virgil. i. Aen. v. 166.

Hinc atque hinc vasta rupes, geminique minantur
In calum scopuli: quorum sub vertice
læsi

Æquora tuta silent: tum sylvis scena coruscis
Desuper, horrentique atrum nemus imminet umbra.

Deinde scena, fuit occultus theatri locus, in quo actores sive aulæis sive aliis quibusdam velis tecti latere solebant: postremò brevis sed integra theatri actio, in quâ sèpius idem homo diversas personas, tristes modò, modò lætas agit: quâ ratione vita hominum dici potest. scena: cùm ipsum saepe hominem velox hora dissolvat, & in vitâ humana lætis succedant tristia; ut in mundo, dici nox, Zephyro Auster, tranquillitatē tempestas succedit: quâ de sequitur carmen.

METRUM III.

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIÆ. LIB. II.

METRUM III.

CARMEN constans duplice genere versuum alternorum, quorum prior Sapphic ex coreo, spondeo, dactylo, & duobus coreis; posterior Glyconicus ex spondeo sèpius, & duobus dactylis componitur.

ARGUMENTUM.

PHILOSOPHIA, alternantibus die & nocte; Zephyro & Austro; tranquillitate & tempestate maris, probat nihil genitum esse constans.

CUM polo Phœbus roseis quadrigis
Lucem spargere cœperit,
Pallet albenteis hebetata vultus
Flammis stella prementibus:

INTERPRETATIO.

Vbi primùm Sol rubeo curru quadrijugo | nocturna sidera retusa ignibus instantibus
vectus incœpit diffundere diem per cælum, | Solis, contracto candore, pallent;

NOTÆ.

1. Polo.] Polus, Græcè πόλος generatim est omnis circuitus: nam dicitur ἀπὸ τοῦ πόλεων quod est vertere: speciatim vero est cælum, quod cælum vertatur: quare immota axis extremitas, non nisi κατ' ὄρθιογων ab Astronomis vocari potuit polus.

1. Phœbus.] Sol: de Phœbo I. 1. met. 3. v. 9. Sic Lucretius lib. 5.
Dum roseâ face Sol inferret lumina cælo.

1. Roseis quadrigis.] Sol à Poëtis fingitur curru vehi quadrijugo, sive quem rapiant quatuor equi: nempe Pyrois, Eoïs, Æthon, & Phlegon, quibus ignis, lux, ardor, & flamma, quatuor præcipua Solis effecta; nec non etiam

quatuor præcipua diei horæ significentur. Ovidius 2. Metam. v. 153.
Interea volvres Pyrois, Eoïs, &
Æthon
Solis equi, quartusque Phlegon binniti-
bus auras
Flammiferis implent, pedibusque repa-
gula pulsant.

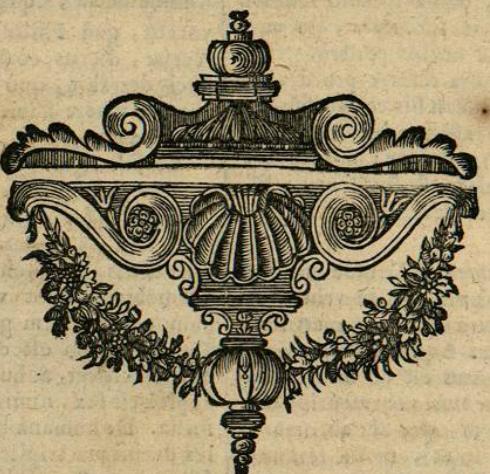
Sol autem oris majori lumine suo dicitur hinc diem spargere, inde vero stellas minores, qua per noctem regnabant, fugare: propterea Sol nunc prohibetur lucem spargere; & stella secundum albentes suos vultus hebetata prementibus Solis ipsius flammis pallere: qua est vicissitudo noctis & diei; de qua hic primùm agitur.

P

Lex naturalis, est eadem divina voluntas, quatenus, insitâ atque innatâ specie, hominibus innotescit: de hâc loquitur idem Tullius i. de leg. Lex, inquit, est ratio insita in natura, qua jubar ea qua facienda, prohibetque contraria. Lex quæ vulgo dicitur positiva, est eadem Dei voluntas, quatenus hæc signo manifestata innotescit: sed hæc Christianis alia est vetus, alia nova. Cùm igitur nihil fiat, nisi illâ Dei æterni voluntate, nihil etiam sit, nisi æternâ le-

ge. Sed apud philosophos eorum quæ sunt quædam dicuntur creari; quædam generari. Creantur ea, quorum nulla est, nisi exterior causa: nimurum Res. Generantur vero ea, quorum præter exteriorum causam, quædam est materia; nempe Modi. Res perseverant, sed modi mutantur: aeternâ positumque lege est, ut constet genitum nihil. Unde Seneca in Hercule cœto v. 1099.

Quod natum est poterit mori.

PROSA IV.

ARGUMENTUM.

PHILosophia rursus propositis socero, uxore, Libris; animo quoque, quorum Boëtius est compos, probat eundem felicem magis, quam infelicem esse habendum.

TUM ego^a, vera, inquam, commemoras ô virtutum omnium nutritrix, nec^b infitari possum prosperitatis meæ velocissimum cursum. Sed hoc est quod^c recolentem vehementius coquit. Nam in omni adversitate fortunæ infelicissimum

INTERPRETATIO.

^a Boëtius. ^b memorem. ^c affigit.

NOTE.

^{1.} Virtutum omnium nutritrix.] Philosophia: cùm enim Philosophia sit cognitio clara distinctaque eorum, quæ ad optimam vitæ morumque rationem pertinent, cumque evidenter sit veri & certi judicij norma, propterea eadem Philosophia instar prudentissimæ matris ad bene judicandum primò, deinde ad honestè vivendum auditores alumnos inducit. Hinc, judice Tullio, Philosophia est mater omnium beneficiorum & benedictorum; est cultura animi, qua extrahit vitia radicibus; virtutis continet & officij & bene vivendi disciplinam.

^{2.} Infitari.] Vel ut alij malunt, infitari, pro diversâ nimurum nominis interpretatione, idem est quod negare. Inficior enim oritur ab in & facio, quasi fecisse negem: tumque scribendum per in & inficior; aut potius oritur ab in & fateor, quasi non fateor: latini enim dixerunt aliquando, infiteor, sicut etiam hodie dicunt, confiteor: tuncque scribendum per in & inficior: mallem hoc ultimum.

^{3.} Recolentem vehementius coquit.] Memorem magis affigit: recolere enim dicitur à colere: colere autem propriè est arare: Sed quod terra arando versetur, factum est, ut verbum illud translatum fuerit ad significandam eam, quâ mens nostra veluti commovetur, cogitationem: hinc cultus parentum, qui in cogitatione præsertim versatur: hos quippe ex eo dicimus colere, quod eosdem mente præsertim veneremur: hinc etiam recolere idem est, quod iteratâ meditatione cogitare, in memoriam revocare, reminisci. Exempla passim occurunt. Coquere vero idem quod angere sive etiam cogere: similitudo sumitur à corporibus; quod quemadmodum corpora, quæ coquuntur congentur ve, partibus ad se in vicem accendentibus, magis comprimi adeoque ad minores loci angustias redigi solent, ita mens tristi luâ cogitatione ita constringi videtur, ut cæteris rebus cogitandis minus apta, ulterius diffundi nequeat cogitando.

114 ANICII MANLII SEVERINI BOETII

5. Cūm nemus flatu Zephyri tepentis
Vernis intubuit rosis,
Spiret insanūm nebulosus Auster,
Jam spinis abeat decus:
Sæpe tranquillo radiat sereno
10. Immotis mare fluctibus;

INTERPRETATIO.

Vbi sylva spiritu Zephyri placide calentis | ornamentum à rosariis recedat, necesse est.
purpuravit rosis verna tempestatis; si | Non raro pelagus quiescentibus undis splen-
Auster caliginosus flet petulanter, statim | det serenitate tranquillā;

NOTE.

5. Zephyri.] Secunda vicissitudo, de qua hic agitur, est ventorum, Zephyri nimium & Austri, quorum hic illum ita excipit, ut quod prioris flatu oritur, hoc spirante posteriore intereat.

Zephyrus ergo est ventus flans ab occasu æquinoctiali: unde lenis est & tenuis, terraque propterea dicitur fœcundare: Hinc Græcis dicitur ζέφερος quasi ζεφόεις vitam ferens; Latinis vero Favonius, quasi genitalis mundi spiritus, à favendo, inquit Plinius l. 16. c. 25. Virgil. 2. Geor. v. 330.

Parturit almus ager Zephyrique tepentibus auris.

Laxant arva sinus.

Propterea nemus nunc dicitur vernis rosis intrubuisse, flatu Zephyri tepentis.

Auster vero est ventus à meridi flans: unde quibus populis mare est ad meridiem, his Auster vocatur transmarinus. Hic autem Ventus & humidus & calidus habetur. 1. Humidus habetur, quod humores, quos septentrio disjicit, colligat: Sic Virgilio *humidus*; Horatio *udus*; Ovidio *aquaticus*; Claudio *madidus*; S. Augustino *pincerna pluviarum*; & Boëtio *nebulosus* est. 2. Calidus habetur, quod à meridi flet. Siue autem humore suo, sive calore, sive utroque ventus hic animalibus, plantis, præfertimque floribus dicitur noce: unde Virgil. 1. Geor. v. 444.

Arboribusque satisque Notus pecori que si- nister.

Et Ecl. 2. v. 38.

Eheu quid volvi misero mihi; floribus Austrum

CONSOLATIONIS PHILOSOPHÆ. LIB. II.

Sæpe ferventeis Aquilo procellas
Verso concitat æquore.
Rara si constat sua forma mundo,
Si tantas variat vices,
15. Crede fortunis hominum caducis,
Bonis crede fugacibus.
Constat, æternâ positumque lege est;
Ut conster genitum nihil.

INTERPRETATIO.

nec raro Aquilo excitat tempestates vehementes, turbato mari. Si ergo in universo terrarum orbe eadem forma est infrequentum, ut nihil, quod genitum fuerit, constanter perseveret.

NOTE.

— Qua nunc animo sententia constet.
15. Crede fortunis.] Faceta & elegans dissimulantia, quam Græci εἰπορεύονται vocant, quā Philosophia aliud, quam sentiat, dicens eō magis de bonis caducis detrahit, quō magis eisdem vindetur tribuere fidei. Sic Seneca in Medea v. 221.

Confide regnis, cūm levis magnas opes Huc ferat & illuc casus.
17. Constat, æternâ positumque lege est.] Lex est voluntas principis honesta imperantis & prohibentis contraria: quamobrem quot voluntatum principum, tot legum genera esse possunt. Duplex autem est ejusmodi voluntas, divina scilicet, & humana; quare etiam duplex est lex, nimirum divina, & humana. De humana hīc non agitur. At lex divina pro triplici modo, quo considerari potest, triplicis rursus est generis, videlicet æterna, naturalis, quæque vulgo vocatur *positiva*. Lex æterna, est divina voluntas, quatenus hæc non secus ac Deus, cuius est, ex omni æternitate fuit: de hæc lege locutus Cicero 2. de legibus: *hanc video*, inquit, sapientissimorum fuisse sententiam, legem neque hominum ingenii excogitata, nec scitum aliquod esse popularum, sed eternum quoddam, quod universum mundum regeret, imperandi prohibendique sapientia,

⁴ genus est infortunij, fuisse felicem. Sed quod tu, inquit^a, falsæ opinionis supplicium luis, id rebus jure imputare non possis. Nam si te hoc^b inane nomen fortuitæ felicitatis movet, quæam plurimis maximisque abundes, mecum reputes licet. Igitur si quod^c in omni for-

tunæ tuae censu pretiosissimum possidebas, id tibi divinitus illæsum ad-
huc, inviolatumque servatur, ^d poteris ne meliora quæque retinens,
de infortunio jure^e caussari? Atqui viger in columis, illud pretiosissi-
mum generis humani decus, ^f Symmachus sacer, &, quod vitæ pre-
tio^g non segnis emeres, vir totus ex sapientiâ, virtutibusque factus,^h

ⁱ suarum securus, tuis ingemiscit injuriis.

INTERPRETATIO.

^a Philosophia. ^b inter omnia fortuna [bens. ^c nihil injuriarum sibi timens.
tua bona. ^d accusare calamitatem. ^e lu-]

NOTE.

^{4.} Genus infortunij fuisse felicem.] Non quidem re (quod enim præterit, id non est amplius, adeoque, ceu nihilum, te non potest re ipsa affigere) sed cogitatione: sicut enim memoriam malorum præteriorum recreamus: *hac olla meminiisse juvabit*, Virg. quod hâc de quadam nostrâ potestate, industriâ, aut quadam aliâ bonâ qualitate admoneamus: sic bonorum præteriorum memoria affligimus, quod hâc nostrâ infirmitatis convincamus: quemadmodum enim placet potuisse, sic displicer homini gloria avido non posse.

^{5.} Falsæ opinionis supplicium.] Est quidem supplicium sive pena mentis, memoria præteritæ prosperitatis: siquidem, ut dictum est, mens hâc memoriam affligitur: sed supplicium illud falsæ opinionis est: cum ex hâc oriatur, quod mens præcipitatione & præjudicio acta falso judicaverit præteritam illam prospexitatem constantis alicujus boni rationem obtinere. Quamobrem id supplicium rebus jure imputare non possit: nemo quippe errat nisi volens.

^{6.} Inane nomen fortuita felicitatis.] Cùm metus amittendæ ejus, quæ inconstans foret, felicitatis sit vera milie-
ria, idcirco nulla re ipsa est felicitas, nisi constans: quod igitur fortuita felicitas instar fortunæ, à qua oriri dicitur, sit inconstans, propterea hac nihil habet felicitatis nisi inane nomen.

^{7.} Poteris-ne meliora retinens de infortu-
nio jure caussari.] Sed esto, inquit Philo-
losophia, quæ fortuita, sit vera felici-
tas: cùm maximam partem bonorum,
quæ fortuna accepta referri debere arbit-
raris, retineas, felix potius quæam in-
felix de infortunio jure non potes caussari.
Caussari, vel ut nunc à pluribus scribi-
tur, *causari* propriè nihil est aliud
quam causam alicujus effecti querere
aut afferre: Sic Virg. Eclog. 9. v. 56.
*Caussando nostros in longum ducis amo-
res.*

Quare Boëtius, qui hactenus de adver-
sâ fortunâ conquestus, ab eâ videtur
tanta inconstantia causas quæviscisse,
non male nunc dicitur *caussari*: quam-
vis immerito *causetur*: ut jam Philo-
losophia demonstrabit, enumerando bona
meliora, quæ Boëtio supersunt, nem-
pe sacerorum, uxorum, Liberos, ipsum
quoque animum.

^{8.} Symmachus sacer.] I. Philo-
losophia commendat Symmachum sacerorum
Boëtij. Plures fuerunt Symmachi, quo-
rum stemma, si placet, legere poteris
apud Jacob. Sirmondum ad 7. lib. epist.
Ennodij. Hic autem agitur de Symma-
cho, qui consul fuit sine collega sub
Odoacre anno Christi 485, quique à
Theoderico rege inter alios delectus est
judeo in causâ Basilij & Prætextati, qui
magicarum artium accusabantur: ut
refert Cassiodor. I. 4. var. ep. 22.

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIÆ. LIB. II. 119

^{9.} Vivit uxor^a ingenio modesta, pudicitia pudore præcellens, &, ut
omnes ejus dotes breviter includam, ^b patri similis. Vivit, inquam,
tibique tantum, vitæ hujus exosa, spiritum servat, quoque uno felici-
tatem minui tuam, vel ipsa concesserim, tui desiderio lacrymis, ac do-
lore tabescit. ^{10.} Quid dicam Liberos^c consulares, quorum jam, ut in
id ætatis pueris, vel^d paterni, vel^e aviti specimen eluet ingenij:
^f Cùm igitur præcipua sit mortalibus vitæ cura retinenda, ô te si
tua bona cognoscas, felicem, cui suppetunt etiam nunc, quæ vitæ
nemo dubitat esse cariora! Quare sicca jam lacrymas. Nondum est
^{10.} ad unum omneis^g exosa fortuna,

INTERPRETATIO.

^a Rusticana. ^b Symmacho. ^c qui jam | f ancoras.
conspiciles fuerunt. ^d Boëtij. ^e Symmacho. |

NOTE.

Hujus enim Symmachi duæ fuerunt fi-
liae; nempe Galla, de quâ præter Ful-
gentium loquitur Gregor. Magnus 4.
Dial. 13. & Rusticana Boëtij uxor, ex
quâ alter Symmachus natus est, Boëtij
parentis collega in consulatu, & prædi-
cti Symmachi nepos. Neque verò præ-
stantissimus ille vir suarum injuriarum
securus ita erat, ut videbatur Boëtio
propter eam, quâ apud Theodericum
valere videbatur, gratiam & auctorita-
tem: inconstans enim ille rex impis
delatorum criminationibus incitatus,
Symmachum sacerum unâ cum Boëtio
genero occidi justit, auctore Procopio
I. i. de bello Goth.

^{9.} Vivit uxor.] II. Philo-
losophia laudat uxorem Boëtij, eam scilicet, quæ
vocabatur Rusticana, Symmachi filia.
Duæ quippe fuerunt alternis Boëtij uxores:
prima Festi filia, dicta Elpis; mu-
lier doctissima, quæ absque liberis de-
cessit: altera filia Symmachi, vocata
Rusticana; ingenio modesta; pudicitia
pudore præcellens, uno verbo patri Symma-
cho similis.

^{10.} Quid dicam Liberos.] III. Phi-
losophia celebrat Liberos Boëtij, me-
mor cùm dignitatis, tûm etiam inge-
nij, quo prædicti fuerunt. Meminit
quidem dignitatis, quæ instruti fuere;
nimur consulatus: nam consularis

O fortunatos nimium, sua si bona no-
rint,
Agricolæ!